

ЗАТВЕРДЖЕНО
постановою Кабінету Міністрів
України від 07 жовтня 2009 р.
(у редакції постанови Кабінету
Міністрів України
від _____ № _____)

МОРСЬКА ДОКТРИНА УКРАЇНИ на період до 2035 року

1. Загальні положення

Перемога в Україні демократичних сил і розгортання активного політичного й економічного співробітництва з Європейським Союзом, відновлення діалогу про приєднання до НАТО на тлі тимчасової окупації Російською Федерацією території Автономної Республіки Крим (далі – АР Крим) та м. Севастополя, агресії Російської Федерації проти України та її спроб перерозподілу районів контролю над акваторією Азовського і Чорного морів, необхідність прискорення процесу виходу країни з довготривалої системної кризи вимагають оновлення векторів розвитку України як морської держави. В умовах радикальних змін геополітичної, воєнно-політичної й економічної обстановки у світі в державі виникла потреба в оновленні Морської доктрини України.

Морська доктрина визначає стратегію та основні напрями подальшого розвитку України як морської держави та основні заходи щодо просування і відстоювання національних інтересів України на морі.

Морська доктрина ґрунтується на результатах оцінки ситуації у сфері морської діяльності держави та аналізі відповідних загроз національній безпеці України.

Реалізація Морської доктрини України повинна забезпечити:
сталий розвиток України як морської держави;
збереження та сталий розвиток морегосподарського комплексу України;

гарантований захист національних інтересів і безпеки України в зоні національних інтересів України на морі;

оборону території України в морському напрямку;
прискорення процесів інтеграції України у світовий та європейський економічний простір, зміцнення її міжнародного іміджу;

вирішення соціальних і культурних завдань, пов'язаних із морською діяльністю, збереження біологічного та ландшафтного різноманіття Чорного та Азовського морів.

Реалізація доктрини протягом періоду, на який вона затверджена, потребує розроблення актів законодавства, зокрема, на основі міжнародно-правових актів, а також приєднання до таких актів.

На сучасному етапі становлення України як суверенної європейської країни особливого значення набуває фактор утвердження її як морської держави, виходячи з її просторових і геофізичних особливостей, місця й ролі в глобальній та регіональній системах міжнародних відносин. Вона здобула цей статус, вклавши вагомий внесок у розвиток мореплавства та вивчення Світового океану, а також завдяки сприятливому географічному положенню, зокрема, довжині морського узбережжя та величезній площі свого водного простору.

Україна, маючи найбільшу серед країн Азово-Чорноморського басейну довжину морського узбережжя (2 759,2 км) і понад 72 тисячі кв. км виключної морської економічної зони, ще у 2003 р. під час подій навколо коси Тузла зіштовхнулася зі спробами переділу контролю над акваторією Азовського і Чорного морів з боку уряду Російської Федерації. У 2014 р. агресія Російської Федерації набула нових ознак.

Близько 28% національного ВВП створюється сімома адміністративними одиницями України, які мають вихід до моря і займають близько 27 % її території. Більшість населення цих територій проживає у смугі до 60 км від моря та тісно пов'язана з морською діяльністю¹.

Морські порти є однією з найважливіших з'єднувальних ланок національної транспортної та виробничої інфраструктури з європейською та світовою. Україна володіє найпотужнішим портовим потенціалом серед усіх країн Чорного моря. На узбережжі Чорного та Азовського морів розташовується 18 континентальних морських торговельних портів і 12 портових пунктів, пропускна спроможність яких становить 262 млн тон на рік.

На українському шельфі Чорного та Азовського морів розвідано значні запаси корисних копалин, зокрема до 1 583,5 млрд куб. м природного газу і до 409,8 млн тон сирої нафти, що становить понад 30 % загальних запасів вуглеводнів України. При цьому з них видобуто лише 4 %, тоді як із берегових родовищ – до 70 % розвіданих запасів вуглеводнів. Значні ділянки прибережних та морських акваторій охороняються у двадцяти об'єктах природно-заповідного фонду загальнодержавного значення².

Внаслідок тимчасової окупації Російською Федерацією у 2014 році Кримського півострова Україна втратила значну частину свого військово-морського потенціалу, національного майна, інфраструктури морського транспорту та енергетики на шельфі Чорного і Азовського морів, системи морської освіти і науки, налагоджені економічні зв'язки між підприємствами,

¹ Національний інститут стратегічних досліджень. Звіт про науково-дослідну роботу щодо розробки проекту нової редакції Морської доктрини України на період до 2035 року. УДК 504.4 :332.01 : 347.79(477) «2035»

² Волович О. Енергетичні ресурси чорноморського шельфу: проблеми і перспективи освоєння. [електронний ресурс]. Режим доступу: <http://chornomorka.com/archive/a-1164.html>

а також була позбавлена можливості здійснювати морську діяльність у прилеглих до тимчасово окупованої території акваторіях морів. Орієнтовна вартість втрат України, не враховуючи приватного бізнесу, становить суму, що дорівнює її річному ВВП.

Агресивна політика Російської Федерації, свідченням якої є тимчасова окупація території Донецької та Луганської областей а також тимчасова окупація Кримського півострова та нарощування на його території військового потенціалу, у тому числі й за рахунок тактичної ядерної зброї, може привести до повної втрати Україною виходу до моря та майже чверті її економічного потенціалу, а її збитки можуть сягнути до 1,0 трлн доларів США.

Враховуючи викладене вище, важливість усіх різновидів ресурсів моря для України зростатиме, а від ефективності реалізації державою морської політики залежать її суверенітет і територіальна цілісність, економічна й енергетична незалежність, сталий розвиток та інтеграція у євроатлантичний політичний, економічний, правовий і безпековий простір.

2. Визначення термінів

У цій доктрині вживаються такі терміни:

військово-морська діяльність – складова морської діяльності, спрямована на захист національних інтересів України, реалізацію пріоритетів діяльності у сфері вивчення, освоєння і використання моря в інтересах оборони та безпеки держави із застосуванням її військово-морського потенціалу;

військово-морський потенціал – військова складова морського потенціалу України, що включає Військово-Морські Сили Збройних Сил України (далі – ВМС) та Морську охорону Державної прикордонної служби, а також інфраструктуру та підприємства економіки, що забезпечують їх функціонування, розвиток і можливість використання;

державна морська політика – система цілей, державно-управлінських заходів, засобів та узгоджених дій центральних і місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування та їх посадових осіб, спрямованих на реалізацію національних інтересів України на морі;

загрози національній безпеці у сфері морської діяльності – фактори, що безпосередньо чи у перспективі унеможливають або ускладнюють реалізацію національних інтересів України на морі, її сталий розвиток як морської держави;

захист торговельного мореплавства та об'єктів морегосподарської діяльності – заходи, що проводяться в зоні національних інтересів на морі та спрямовані на зниження рівня загроз торговельному мореплавству і морегосподарській діяльності, підготовку держави і її морегосподарського комплексу до функціонування в особливий період та використання в інтересах оборони країни і захисту національних інтересів на морі;

зона національних інтересів на морі – внутрішні морські води, територіальне море, виключна (морська) економічна зона України, а також інші райони Світового океану, що мають економічне та стратегічне значення для українського народу і держави;

круїзне мореплавство – різновид туризму з використанням спеціалізованих суден, який включає проживання, харчування та спеціальне обслуговування туристів на борту судна, екскурсійне обслуговування на березі;

морегосподарська діяльність – використання ресурсів моря для задоволення потреб людини, а також суспільства в цілому та розширеного відтворення природно-ресурсного потенціалу;

морегосподарський комплекс – територіальне поєднання суб'єктів морської індустрії;

морська діяльність – діяльність у сфері забезпечення сталого економічного і соціального розвитку суспільства, вивчення, освоєння і використання моря, захисту національної безпеки України, морська торгівля (комерційні операції, які пов'язані з використанням морських суден, купівля-продаж товарів, що перевозяться морським шляхом, фрахтування суден, морське агентування, морське страхування тощо). Складовими морської діяльності є: торговельне мореплавство, морський транспорт, суднобудування і судноремонт, військово-морська діяльність, використання живих ресурсів моря та неживих ресурсів морського дна, туристична та рекреаційна діяльність, а також діяльність у сферах науки, освіти, екології і захисту моря;

морська індустрія – сектор економіки, який включає суб'єкти господарювання у сферах торговельного мореплавства, морського транспорту, суднобудування, судноремонту, використання неживих ресурсів моря, рибного господарства;

морський кластер – неформальне функціональне об'єднання подібних, суміжних або додаткових суб'єктів морегосподарського комплексу з активними каналами для бізнес-транзакцій, комунікацій та діалогу, що поділяють спеціалізовану інфраструктуру, робочі ринки та послуги і мають спільні можливості або загрози;

морський потенціал – сукупність природних ресурсів моря, надбань людини і активів держави та можливостей їх використання в процесі провадження морської діяльності;

національні інтереси України на морі – сукупність матеріальних й інтелектуальних потреб українського народу і держави у сфері морської діяльності, що реалізуються на основі морського потенціалу;

торговельне мореплавство – діяльність, пов'язана з використанням суден для перевезення вантажів, пасажирів, багажу та пошти, рибних та інших морських промислів, розвідки та видобування корисних копалин, виконання буксирних, криголамних і рятувальних операцій, прокладання кабелю, а також для інших господарських, наукових і культурних цілей;

яхтовий туризм – різновид туризму, який передбачає можливість використання маломірних (малих) суден, яхт-клубів та інших місць базування малих суден.

3. Сучасний стан сфери морської діяльності

За роки свого державного розвитку Україна істотно втратила позиції морської держави через втрату більшості торговельного та риболовного флоту, значне скорочення суднобудування, руйнацію ВМС, уповільнення соціально-економічного розвитку приморських регіонів.

Розвиток морських перевезень українськими суднами не відповідає загальносвітовим тенденціям: перевезення вантажів скоротилися з 53,2 млн тон у 1990 році до 3,0 млн тон у 2016 році. При цьому в структурі перевезень вантажів транспортом частка морського транспорту є незначною (0,8 %). Частка вантажів, що перевозяться у контейнерах, становить 1,2 % (у 2013 р. – 2 %) ³, тоді як у світі в цілому цей показник дорівнює 16,8 %.

На тлі загального зростання тоннажу світового флоту відбулося суттєве скорочення українського. На 1 січня 1993 р. сукупний дедвейт торговельного флоту України нараховував 6 177 тис. тон (0,9 % світового), на 1 січня 2017 року – 384 тис. тон (0,02 %) відповідно. За останні два десятиліття частка вітчизняних перевізників експортно-імпортних вантажів у загальному їх обсязі скоротилася з 75 % до 7,5 % ⁴. Переважну частку транспортного флоту становлять судна віком понад 20 років, що робить українські судна неконкурентоспроможними. Середньосвітові вікові показники суден такі: 66 % суден віком до 10 років, у тому числі 47,5 % суден збудовані протягом останніх 4 років ⁵.

Крім того, відсутні економічні стимули для реєстрації суден під українським прапором. Недосконалість системи оподаткування, як наслідок, проблеми з кредитуванням для придбання або будівництва суден, відсутність спеціального спрощеного режиму реєстрації флоту, належного механізму забезпечення морських застав та іпотек призводять до неможливості модернізації й відновлення транспортних та риболовних суден. Уведення міжнародної реєстрації суден зі спеціальним режимом оподаткування сприяло концентрації флоту під національним прапором: у Данії – на 97 %, Туреччині – на 84 %, Португалії – на 83 %, Франції – на 81 %, в Італії – на 70 % ⁶. Основною перешкодою, що не дає змоги українським судовласникам будувати й придбавати нові українські судна, є оподаткування прибутку від

³ За даними Державної служби статистики України. Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

⁴ UNCTAD Merchant fleet by country of beneficial ownership, annual, 2014. Режим доступу: <http://unctadstat.unctad.org/wds/ReportFolders/reportFolders.aspx>

⁵ UNCTAD Chapter 2. Structure, ownership, and registration of the world fleet. Режим доступу: http://unctad.org/en/PublicationChapters/rmt2014ch2_en.pdf

⁶ Національний інститут стратегічних досліджень. Звіт про науково-дослідну роботу щодо розробки проекту нової редакції Морської доктрини України на період до 2035 року. УДК 504.4 :332.01 : 347.79(477) «2035»

експлуатаційної діяльності, сплата ПДВ і мита на судна, що побудовані або придбані.

Україна як сторона міжнародних конвенцій, інших міжнародно-правових актів у сфері торговельного мореплавства має дотримуватися міжнародних стандартів безпеки мореплавства та охорони суден і портів. Імплементация міжнародно-правових норм вимагає наявності чітко структурованої системи забезпечення безпеки мореплавства і охорони суден та портових засобів, яка має належні організаційні, кадрові та матеріальні ресурси й сучасну правову базу. Як показує практика і результати розслідування аварійних морських подій, система управління безпекою мореплавства належним чином не працює, наявні системні колізії у законодавстві, неефективність управління, дисбаланс законодавчих рішень і рівня їх фактичного виконання, передусім на міжвідомчому рівні.

Після 1992 року будівництво великотоннажних суден і кораблів на українських суднобудівних верфях практично припинилося. Відсутність державного замовлення, нераціональне проведення конверсії не дали змоги провести адаптацію суднобудівництва до умов ринку. Брак фінансових механізмів для оновлення виробничої і науково-технічної бази, реалізації великих інвестиційних проектів, погіршення ринкової кон'юнктури призвели до знищення частини суднобудівництва. Поступово втрачається і науковий потенціал у суднобудуванні: з 1991 до 2014 роки кількість науково-дослідних інститутів і конструкторських бюро зменшилася з 27 до 15.

Разом з тим нині в Україні залишилося 10 великих суднобудівних заводів, 9 підприємств суднового машинобудування, морського приладобудування та електромонтажу, кілька десятків середніх і малих суднобудівних і судноремонтних заводів. Суднобудування України переважно орієнтоване на виконання зовнішніх замовлень: експортується понад 80% продукції.

Портовий сектор морського транспорту України перебуває у скрутному становищі й втрачає конкурентні позиції на ринку портових послуг Чорноморсько-Азовського басейну. Це відбувається з низки причин як внутрішнього, так і зовнішнього характеру. Серед них: втрата вантажної бази внаслідок глобальної фінансово-економічної кризи, втрати до 20 % промислового потенціалу країни через війну на Донбасі, цілеспрямованої політики Російської Федерації щодо переорієнтації вантажів на власні порти, а також техніко-технологічне відставання українських портів, незадовільний експлуатаційний стан і недостатність темпів та обсягів розбудови транспортної інфраструктури.

Суб'єкти господарювання, що здійснюють морську портову діяльність, у цілому є прибутковими, але цей сектор морського транспорту потребує інвестицій (для днопоглиблення, розбудови сучасних берегових і рейдових терміналів, оновлення перевантажувальної техніки, припортової інфраструктури) на суму понад 3 млрд доларів США, що робить вкрай важливим створення сприятливих умов для ефективного інвестування економіки.

Захоплення Росією на початку 2014 року 5 державних морських портів України в АР Крим із 10 % загального обсягу перевалки вантажів українськими портами негативно вплинула на транзитний потенціал України. Контроль Російської Федерації над Керченською протокою та військові дії на сході країни поставили під загрозу роботу Маріупольського і Бердянського морських портів, які ще недавно формували 12,6 % загального обсягу перевалки вантажів в Україні, передусім – стосовно експорту продукції аграрного та металургійного секторів економіки.

Водні біоресурси моря є найважливішими для прибережних регіонів України, а рибне господарство України відіграє значну роль у забезпеченні населення продуктами харчування, національної економіки – сировиною, а також у відтворенні природних ресурсів та підвищенні зайнятості населення. Натомість вилов риби та добування інших водних живих ресурсів в Україні скорочується, за 2010–2016 роки відбулося загальне зменшення у 2,5 рази (або на 130,2 тис. тон)⁷.

Перспективним напрямом розширення сировинної бази національної економіки є також використання неживих ресурсів моря. Важливість видобутку мінеральних ресурсів на морському дні підтверджується нестачею деяких видів ресурсів на світовому ринку та монополізацією їх видобутку окремими країнами. Український шельф у Чорному та Азовському морях може повністю забезпечити потреби країни в газі та частково в нафті. Але Російська Федерація створила суттєві загрози енергетичній безпеці України, передусім з точки зору можливостей забезпечення видобутку вуглеводнів на шельфі Чорного та Азовського морів і реалізації проектів диверсифікації поставок.

Тимчасова окупація АР Крим та м. Севастополя призвела до втрати контролю над активами ПАТ «ДАТ «Чорноморнафтогаз» і можливості видобутку природного газу, нафти та газового конденсату на наявних потужностях. Видобуток природного газу цією компанією в акваторіях Чорного та Азовського морів становив у 2013 р. 1 651 млрд куб. м. Призупинено реалізацію нових інвестиційних проектів, зокрема, з іноземними інвесторами на перспективних глибоководних ділянках українського шельфу, а також організацію робіт з розвідування нетрадиційних запасів вуглеводнів, у тому числі газогідратів, у Чорному морі та створення ефективних технологій їх видобутку та переробки⁸.

Тимчасова окупація призвела до втрати провідних українських морських наукових установ: Морського гідрофізичного інституту та Інституту біології південних морів НАНУ, Південного інституту морського рибальства та океанографії, Морського відділення Українського гідрометеорологічного інституту, Карадазького природного заповідника НАНУ, ДУ «Державний океанаріум» тощо. Також тимчасово втрачено низку особливо цінних об'єктів природно – заповідного фонду, в яких охоронялись

⁷ За даними Державної служби статистики України. Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

⁸ Анексія Криму. Головні наслідки для України. Дослідження Міжнародного центру перспективних досліджень

унікальні екосистеми морського узбережжя та прибережних акваторій: природні заповідники Кримський, Карадазький, Казантипський, Опукський, «Мис Мартьян», національний природний парк «Чарівна Гавань», регіональні ландшафтні парки «Бакальська коса» і «Караларський», ботанічний заказники загальнодержавного значення «Мале Філофорне поле», «Козача бухта», «Каркінітський». Це спричинило втрату значної кількості висококваліфікованих фахівців у сфері океанології, фізичної океанографії, екології моря (більшості академіків і членів-кореспондентів НАНУ, докторів і кандидатів наук з відповідних спеціальностей).

На державних підприємствах морської індустрії співвідношення кількості керівників, професіоналів і фахівців становить 1/0,8/1,6, при цьому освітньо-кваліфікаційний рівень керівників і професіоналів є недостатнім. Це свідчить про не виправдано велику кількість керівних посад і невідповідність кадрового потенціалу завданням інноваційного розвитку морської індустрії. До того ж загострюється проблема старіння кваліфікованих кадрів: понад 15 % загальної кількості працівників досягли пенсійного віку, серед працівників вищої кваліфікації цей показник досягає 33 %⁹.

Відсутня система післядипломної підготовки фахівців (за винятком моряків) на керівні посади, чинний перелік галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти, не відповідає міжнародним стандартам підготовки та дипломування моряків.

Соціально-економічний розвиток приморських регіонів, безпосередньо пов'язаний із розвитком морегосподарського комплексу, уповільнюється через зниження інтенсивності діяльності морської індустрії, зокрема монофункціональних міст-портів, незадовільний рівень розвитку транспортної та інженерної інфраструктури, низьку інвестиційну привабливість територій, інші чинники економічного характеру, екологічні проблеми, які знижують туристичну привабливість територій, складну соціальну ситуацію, зокрема від'ємне міграційне сальдо.

Основними чинниками незадовільного екологічного стану приморських регіонів є: високий рівень техногенного навантаження, зокрема з боку металургійних і нафтогазовидобувних підприємств, недостатньо ефективне функціонування систем водопостачання та водовідведення на комунальних об'єктах, незадовільний рівень інструментально-лабораторного контролю параметрів викидів забруднюючих речовин стаціонарними об'єктами економіки, відсутність дієвої системи обов'язкового страхування екологічних ризиків під час здійснення економічної діяльності у приморських регіонах і механізму економічного стимулювання енергоефективних та ресурсозберігаючих технологій, альтернативних видів енергоносіїв.

Серед причин незадовільного стану морської діяльності:

⁹ Національний інститут стратегічних досліджень. Звіт про науково-дослідну роботу щодо розробки проекту нової редакції Морської доктрини України на період до 2035 року. УДК 504.4 :332.01 : 347.79(477) «2035»

відсутність законодавчих основ для комплексного здійснення морської діяльності;

відсутність стратегії розвитку морської індустрії, зокрема торговельного мореплавства і суднобудування;

недосконалість системи оподаткування та митного регулювання, а також незбалансованість (фіскальний характер) державної тарифної політики на морському транспорті, справляння портових зборів;

відсутність економічних стимулів для реєстрації суден під українським прапором;

проблеми розвитку морських портів, передусім недостатня ефективність інвестування економіки, обмеження для впровадження регіонально-транспортних комплексних проектів, недостатній рівень впровадження міжнародних стандартів у діяльності державних органів в морських портах, відсутність сучасного нормативно-технічного забезпечення для проектування портів та водних шляхів;

руйнація замкненого циклу суднобудування та відсутність державної мотиваційної системи його фінансування, зокрема, щодо пільг, компенсаційних механізмів, митних важелів тощо, неефективне використання потенціалу науково-дослідних та проектно-конструкторських організацій, наявних сировинної та промислової бази, висококваліфікованих кадрів;

старіння флоту та допоміжного обладнання рибного господарства, збитковість частини рибогосподарських підприємств, скорочення площ і зменшення продуктивності нерестовищ в Азово-Чорноморському басейні;

неналежна динаміка соціально-економічного розвитку приморських регіонів, нераціональне використання їх туристично-рекреаційного потенціалу, відсутність планів їх комплексного розвитку;

невідповідність теперішнього стану ВМС завданням щодо захисту національних інтересів на морі, щодо реагування на загрози з морського напрямку;

низка невирішених проблем природоохоронного характеру: законодавчих, економічних, технологічних, наукових, освітніх.

4. Національні інтереси України на морі

До пріоритетних національних інтересів України на морі належать задоволення потреб українського народу, економіки і держави у використанні ресурсів моря, посилення позиції України серед провідних морських держав, а також забезпечення безпеки шляхом:

підтримки свободи відкритого моря;

захисту державного суверенітету у внутрішніх морських водах, територіальному морі, повітряному просторі над ними, на морському дні та надрах у їх межах;

захисту суверенних прав і юрисдикції України в її виключній (морській) економічній зоні, а також у стратегічно важливих для держави районах моря;

захисту національних інтересів України у Світовому океані;

забезпечення у територіальному морі та внутрішніх морських водах України режиму судноплавства, що встановлений Конвенцією ООН по морському праву та іншими міжнародними документами;

охорони людського життя на морі і рятування людей, майна та суден;

запобігання забрудненню морського середовища, ефективний екологічний моніторинг;

забезпечення контролю за функціонуванням життєво важливих морських комунікацій (територіальне море, Керч-Єнікальський канал, підходи до морських портів, гирл Південного Бугу, Дніпра та інші райони інтенсивного судноплавства);

проведення морегосподарської діяльності з:

- розвитку торговельного мореплавства, морського і внутрішнього водного транспорту в цілому;

- створення та розвитку національних судноплавних компаній і національного торговельного флоту;

- відродження суднобудування і судноремонту;

- розвитку, підвищення ефективності та забезпечення конкурентоспроможності морських портів України;

- розвитку інфраструктури внутрішніх водних шляхів, річкових портів та терміналів;

- вивчення, розвідки, видобування, використання, збереження невідновних та відтворення відновних неживих морських ресурсів та мінімізації шкоди довкіллю при експлуатації ресурсів моря;

- вивчення, збереження, невиснажливе видобування та стале відтворення рибних та інших водних біоресурсів;

- проведення морських наукових досліджень;

підготовки та перепідготовки моряків, науковців та інших фахівців, зайнятих морською діяльністю;

забезпечення збалансованого розвитку приморських регіонів.

5. Загрози національній безпеці у сфері морської діяльності

Актуальними загрозами національній безпеці України у сфері морської діяльності є:

дії Російської Федерації (включаючи дії підконтрольних їй невизнаних адміністративних утворень, організацій і приватних осіб) як держави-агресора щодо дестабілізації обстановки в Азово-Чорноморському регіоні із застосуванням інформаційного, політичного, економічного та військового впливу, спрямовані на:

- легітимізацію тимчасової окупації АР Крим і міста Севастополь та прилегло до них територіального моря, втрату суверенних прав і

юрисдикції України в її виключній (морській) економічній зоні, а також визнання світовою спільнотою нового територіального розподілу;

- посягання на національні інтереси України на морі;
- перешкоджання морегосподарській діяльності України;
- подальше порушення територіальної цілісності та (або) зміну державного устрою України шляхом поширення агресії у приморських районах, внутрішніх морських водах і територіальному морі України;

- здійснення розвідувальної і диверсійно-підривної діяльності у приморських районах і на об'єктах морської індустрії, у внутрішніх морських водах, територіальному морі та виключній (морській) економічній зоні України, підтримку сепаратистських рухів і терористичних організацій на території України морським шляхом;

- отримання незаконної вигоди через видобування і використання ресурсів та інфраструктури окупованих територій України та її шельфу в Чорному та Азовському морях;

- обмеження свободи мореплавства, включаючи плавання українських кораблів і кораблів держав-партнерів України в Чорному, Азовському морях і Керченській протоці;

- виключення України з частини транзитних вантажопотоків і втрату частини її транзитного потенціалу;

невідповідність стану організації морських перевезень потребам економіки України, суттєва залежність зовнішньої торгівлі від іноземних перевізників;

відсутність повноважного органу управління торговельним мореплавством, морським транспортом, державною системою забезпечення безпеки судноплавства;

послаблення конкурентних позицій морських портів України на міжнародному та регіональних ринках портових послуг, зокрема, стосовно глобальних транзитних вантажопотоків на напрямках Європа – Азія;

відсутність належного законодавчого та організаційного забезпечення використання внутрішніх водних шляхів України, передусім річок Дніпро, Дунай, Десна, Південний Буг, для розширення вантажної та логістичної бази морських і змішаних «річка – море» перевезень;

деградація вітчизняного суднобудування та судноремонту як важливого сегмента національної економіки зі значним синергетичним потенціалом;

неспроможність ВМС гарантовано забезпечити стримування і відсіч збройної агресії проти України з морського напрямку, захист торговельного мореплавства й об'єктів морегосподарської діяльності, а також суверенних прав у виключній морській (економічній) зоні України;

незадовільний стан продовольчої безпеки держави і погіршення балансу споживання основних продуктів харчування населенням країни як результат занепаду у сфері рибного господарства;

відсутність активної політики видобутку вуглеводнів на українській частині шельфу Чорного та Азовського морів;

небезпечний стан Чорного і Азовського морів та морського узбережжя України внаслідок техногенного впливу і протиправних дій з боку порушників міжнародного екологічного законодавства;

втрата біологічного та ландшафтного різноманіття в акваторіях Азовського та Чорного морів;

світові тенденції до поширення незаконної діяльності на морі (піратство, тероризм, контрабанда зброї, наркотичних речовин і прекурсорів, нелегальна міграція, торгівля людьми).

6. Мета, принципи і напрями реалізації державної морської політики

Метою державної морської політики є реалізація національних інтересів України в Азовському і Чорному морях, Керченській протоці та інших районах моря, відновлення та захист суверенітету і територіальної цілісності країни, інтенсифікація розвитку морської індустрії на основі сучасних технологій і перетворення її на потужний сектор економіки, посилення інтеграційних зв'язків із світовим морським співтовариством, сталий розвиток морської індустрії та приморських регіонів країни.

Основними принципами реалізації державної морської політики є:

проведення морської діяльності з дотримання законодавства України та її міжнародних договорів;

об'єднання зусиль, чітке розмежування повноважень та ефективна взаємодія суб'єктів морської діяльності;

пріоритет політико-дипломатичних, економічних, інформаційних та інших невоєнних способів протидії загрозам з морського напрямку;

пріоритет відродження військово-морського потенціалу країни;

пріоритет забезпечення безпеки мореплавства, охорони людського життя на морі;

підтримання морського потенціалу України на рівні, достатньому для реалізації її державної морської політики;

уніфікація військово-морського потенціалу України з країнами Європейського Союзу і Північно-Атлантичного альянсу;

захист права власності українського народу на природні ресурси континентального шельфу та виключної (морської) економічної зони України;

проведення морської діяльності державами Чорноморсько-Азовського басейну за принципом рівноправності;

поєднання інтересів і взаємна відповідальність держави і суб'єктів морегосподарської діяльності;

збереження морського природного середовища, забезпечення екологічної безпеки та підтримання екологічної рівноваги та сталого відновлення природних ресурсів моря;

дотримання прав людини, яка працює та мешкає в морі та на морському узбережжі, її соціальний захист;

узгодження засад державної морської політики з інтересами соціально-економічного розвитку приморських регіонів.

Пріоритети морської політики визначають загальне її бачення на найближчу та довгострокову перспективу з метою повноцінної реалізації морського потенціалу України і забезпечення національних інтересів держави у Світовому океані.

6.1. Розвиток морської індустрії

6.1.1. Відродження і розвиток торговельного мореплавства

Торговельне мореплавство має стати однією з провідних частин національної економіки України з огляду на географічні, природно-кліматичні умови, наявність розгалуженої транспортної системи, потенціал морських портів, внутрішніх водних шляхів, суднобудування і судноремонту, кадровий, науковий і освітній потенціал, а також враховуючи перспективи зростання попиту зовнішньої торгівлі на морські та річкові перевезення.

Напрями реалізації:

формування та реалізація послідовної державної морської політики, спрямованої на утвердження України як морської держави;

розроблення комплексної стратегії розвитку морської індустрії, зокрема торговельного мореплавства, на базі економічного та правового аналізу світових тенденцій у цій сфері, а також узгодження з цілями і завданнями Транспортної стратегії України на період до 2020 року, затвердженої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 20 жовтня 2010 року № 2174 (Офіційний вісник України від 10.12.2010 № 92) та Стратегії розвитку морських портів України на період до 2038 року, затвердженої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 11 липня 2013 року № 548 (Офіційний вісник України від 20.08.2013 № 61);

удосконалення законодавчої бази морських перевезень шляхом впровадження та виконання в повному обсязі міжнародних конвенцій у сфері мореплавства, стороною яких є Україна, приєднання до нових міжнародних документів у цій сфері, а також консолідації Кодексу торговельного мореплавства України, Водного кодексу України, Земельного кодексу України, законів України «Про транспорт», «Про морські порти України», «Про рибне господарство, промислове рибальство та охорону водних біоресурсів», «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» та інших актів законодавства з чинним міжнародно-правовим режимом мореплавства; комплексне законодавче врегулювання функціонування внутрішнього водного та морського транспорту шляхом прийняття Закону України «Про внутрішній водний транспорт»;

відродження конкурентоспроможного українського торговельного флоту шляхом законодавчої підтримки українських судноплавних компаній та суб'єктів господарювання, які здійснюють рибогосподарську діяльність,

застосування економічно обґрунтованих податкового та митного режимів судноплавства і суднобудівництва, спрямованих на стимулювання відновлення національного морського торговельного флоту, зокрема податкового режиму – на рівні, не вищому, ніж мінімальні податкові умови відкритих реєстрів європейських країн, а митного – відповідно до рекомендацій Всесвітньої митної організації; поповнення торговельного флоту суднами, які відповідають сучасним стандартам безпеки, економічності, енергозбереження, екологічності; боротьба зі субстандартним судноплавством, підтримання високого рівня захисту екіпажів, пасажирів та морського середовища; скорочення викидів парникових газів із суден;

розвиток перспективних технологій мультимодальних перевезень і перевантаження вантажів за участю всіх видів транспорту: морського, річкового, автомобільного та залізничного;

суттєва активізація участі України в Міжнародній морській організації, Міжнародній організації праці, інших міжнародних організаціях у сфері торговельного мореплавства;

створення механізмів повної та своєчасної імплементації чинних та приєднання до нових міжнародних документів у сфері торговельного мореплавства, визначених Угодою про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони;

участь у реалізації проектів, що стосуються транспортної інфраструктури в Чорноморському регіоні, за допомогою програми TRASECA;

суттєва активізація участі України в програмах морського транспортного розвитку Організації Чорноморського економічного співробітництва (далі – ОЧЕС), а також взаємодії ОЧЕС із ЄС; підтримка інтересу до діяльності ОЧЕС з боку країн Європейського Союзу;

участь у реалізації проектів, що стосуються використання транспортної інфраструктури в Чорноморському регіоні та спрямовані на створення надійно функціонуючого транзитного транспортного мосту, який поєднає країни Європи та Азії. Передбачає подальший розвиток нового напрямку «Великого шовкового шляху» – Транскаспійського міжнародного транспортного маршруту (ТМТМ) у співпраці з іншими країнами ОЧЕС (Туреччиною, Болгарією, Грузією, Азербайджаном та Румунією); реалізацію багатостороннього проекту «Три моря - сто доріг», який передбачає організацію мультимодальних перевезень між регіонами Балтійського, Чорного та Каспійського морів по декількох маршрутах транспортування;

розроблення і реалізація комплексної програми розвитку судноплавства на внутрішніх річкових водних шляхах, збільшення обсягів і переорієнтація вантажопотоків з автомобільних доріг у напрямку морських портів; модернізація річкових шляхів та шлюзів Дніпровського каскаду, гідроелектростанцій;

створення ефективної системи державного управління у сфері безпеки судноплавства відповідно до зобов'язань держави прапора, держави порту та

прибережної держави, взятих на себе Україною, і сучасних світових стандартів. Така система передбачає створення Морської адміністрації України, яка є відповідальною за функціонування Державної системи управління безпекою судноплавства і за комплексне розв'язання завдань державної морської політики у сфері торговельного мореплавства;

розроблення та впровадження прозорої системи фінансування діяльності з виконання міжнародних зобов'язань України у сфері торговельного мореплавства, включаючи утримання цієї діяльності, а також Морської адміністрації України за рахунок коштів адміністративного портового збору та інших цільових портових зборів відповідно до їх призначення;

розвиток складових Державної системи управління безпекою судноплавства на морі: навігаційно-гідрографічного забезпечення мореплавства, лоцманського проведення та регулювання руху суден, здійснення морського зв'язку, ідентифікації суден, пошуку і рятування на морі, охорони суден і портових засобів, підготовки, перепідготовки і дипломування моряків, інших фахівців морського транспорту, контролю держави порту та держави прапора, виконання інших міжнародних зобов'язань України у сфері безпеки торговельного мореплавства;

створення системи руху морських суден України європейського зразка та її подальшої інтеграції до SafeSeaNet;

суттєве підвищення рівня ефективності державного нагляду за безпекою мореплавства, виключення дублювання функцій відповідних органів, забезпечення їх реальної незалежності від адміністрацій морських портів України, інших суб'єктів господарювання, фінансування виключно за рахунок коштів адміністративного портового збору; підвищення ефективності діяльності визнаних організацій, які здійснюють технічний нагляд за виконанням на судах вимог міжнародних договорів з охорони людського життя та запобігання забрудненню;

удосконалення законодавчих та організаційних засад функціонування торговельного мореплавства на підставі результатів розслідування аварійних морських подій на національному рівні та з урахуванням міжнародного досвіду;

підвищення рівня забезпечення безпеки плавання та охорони морських суден, екіпажів, пасажирів і вантажів; здійснення з урахуванням досвіду координаційно-інформаційних центрів у ЄС заходів з безпеки на морі, транскордонного співробітництва, спрямованого на вирішення зростаючих ризиків, спричинених інтенсивним морським рухом, викидами з суден, нещасними випадками на морі та незаконною морською діяльністю;

запровадження єдиної моделі організації виконання функцій щодо забезпечення безпеки мореплавства на морських і річкових водних шляхах, у морських і річкових портах, розвиток сучасних технологій контролю параметрів безпеки плавання в акваторії, гідротехнічних споруд, запобігання забрудненню. Відокремлення функцій щодо забезпечення безпеки мореплавства від функцій, пов'язаних із державним наглядом і контролем;

збереження кадрового потенціалу українських моряків на конкурентному у світі рівні шляхом: належного виконання вимог Міжнародної конвенції з підготовки та дипломування моряків і несення вахти, Міжнародної конвенції про стандарти підготовки, сертифікації персоналу риболовних суден та несення вахти 1995 року, приведення у відповідність із ними національних стандартів, що стосуються знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти; здійснення спеціальної підготовки та підвищення кваліфікації моряків рівня «управління» у вищих навчальних закладах;

розроблення та реалізація комплексного плану оновлення кадрового потенціалу морського транспорту відповідно до інноваційної моделі розвитку морської індустрії, відновлення системи післядипломної підготовки фахівців; забезпечення високих соціальних стандартів для моряків;

підтримка і поширення в суспільстві морських традицій, пропаганда морської діяльності, забезпечення шанобливого ставлення до працівників морського транспорту на прикладі провідних морських держав;

надання режиму найбільшого сприяння інвестуванню у морський і внутрішній водний транспорт і законодавче забезпечення захисту прав інвесторів.

6.1.2. Розвиток портової діяльності

Сталий розвиток морських портів як ключової ланки, що з'єднує транспортно-дорожній комплекс України зі світовою транспортно-логістичною системою, є необхідною умовою випереджального розвитку мультимодальної логістичної моделі доставки вантажів, організації на сучасному технологічному рівні глобальних і місцевих товарно-транспортних потоків, розроблення, впровадження і вдосконалення організаційно-правових моделей державно-приватного партнерства, інвестиційних механізмів, транспортного сервісу, що ґрунтується на кращому світовому досвіді.

Напрями реалізації:

удосконалення Стратегії розвитку морських портів України на період до 2038 року та інших документів стратегічного рівня з урахуванням пріоритетів розвитку, підвищення конкурентоспроможності й ефективності портових операторів, лібералізації та застосування механізмів державно-приватного партнерства в портовій діяльності, запровадження обґрунтованої оптимальної моделі приватизації портової діяльності, створення для всіх учасників рівних і конкурентних умов провадження господарської діяльності й отримання послуг у морських портах, забезпечення технологічного розвитку морських портів відповідно до кращих світових стандартів;

залучення додаткових вантажів у морські порти шляхом удосконалення сервісу і підвищення економічної та технологічної привабливості, а також аналізу прогнозних вантажопотоків за країнами походження, обсягами і товарною структурою, розвитку вітчизняної промисловості, сільського

господарства, капітального будівництва і європейського вектору розвитку країни;

удосконалення системи управління морськими портами, усунення надмірної централізації господарчого управління, відокремлення комерційної діяльності від забезпечення безпеки мореплавства у порту;

установлення прозорих та економічно обґрунтованих методики розрахунку, порядку справляння та виключно цільового використання портових зборів;

розвиток економічної конкуренції на ринку портових послуг, упровадження сучасних логістичних принципів організації транспортної роботи;

створення умов для добросовісної конкуренції між портовими операторами та іншими суб'єктами портової діяльності, сприяння залученню інвестицій, прогресивних технологій і нових вантажопотоків, використання синергії учасників морських кластерів;

забезпечення комплексного обслуговування судна в порту згідно зі світовими часовими та якісними стандартами, перетворення морських портів на сучасні транспортно-логістичні центри;

впровадження сучасних процедур і технологій вантажних робіт, а також поводження з судновими відходами, надання суднам послуг відповідно до міжнародних стандартів;

посилення ролі морських портів у підвищенні ефективності використання міжнародних транспортних коридорів, що проходять територією України, реалізація мультимодальних підходів до організації доставки вантажів, посилення координації роботи залізниць, морських і річкових портів, внутрішнього водного та автомобільного транспорту;

підвищення ефективності координації транспортного комплексу України Мінінфраструктури шляхом розроблення і впровадження стратегій розвитку, законодавчих та управлінських ініціатив;

прискорення розвитку інфраструктури морських портів і морських шляхів, гідротехнічних і берегових споруд, перегляд нормативно-технічної бази портового і транспортного гідротехнічного будівництва;

створення сприятливих інвестиційних умов для розвитку морських портів та реалізації масштабних інвестиційних проектів, у тому числі шляхом удосконалення законів України «Про концесії», «Про морські порти України», «Про рибне господарство, промислове рибальство та охорону водних біоресурсів», «Про управління об'єктами державної власності», прийняття порядку та умов здійснення компенсації інвестицій, унесених у стратегічні об'єкти портової інфраструктури, спрощення процедур передачі майна і земельних ділянок, розташованих на території порту, у концесію;

створення і розвиток рейдових перевантажувальних потужностей у гирлових районах річок Дунай і Дніпро з метою забезпечення експортно-імпортного транспортного потоку з перевантаженням вантажів, що перевозяться річковими суднами та суднами змішаного плавання, на морські великотоннажні судна в районах гирла річок Дунай та Дніпро;

розроблення та реалізація програми оновлення портового флоту; реалізація Меморандумів з DP World та Hutchison Port щодо оновлення допоміжного флоту та розбудови об'єктів портової інфраструктури;

збільшення пропускної спроможності морських портів шляхом спрощення комплексу портових формальних і технологічних процедур, скорочення часу перебування суден, мінімізації можливостей для корупції, подальшої дерегуляції (скорочення кількості процедур, упровадження електронного документообігу, автоматизованого радіологічного контролю суден, скасування необхідності фінансових гарантій для вантажів, що переміщуються з морських у річкові порти, гармонізація і стандартизація транспортних документів, узгоджене управління ризиками всіма учасниками процесу);

лібералізація митних формальностей та інших контрольних процедур пропуску вантажів у морських портах;

відведення землі та водного простору для портової діяльності;

функціонування в портах України інформаційних систем, програмних продуктів, необхідних для здійснення прикордонного, митного, інших видів державного контролю та оформлення товарів і транспортних засобів, розроблених, створених або закуплених за державні кошти, за умови належності відповідному державному органу майнових прав та прав інтелектуальної власності на програмний продукт;

запровадження у морських та річкових портах України, в яких функціонують пункти пропуску через державний кордон України, системи електронного обміну інформацією та автоматичної обробки документів, спрямованої на ефективний захист національних інтересів і забезпечення захисту інформації з обмеженим доступом, за новими світовими стандартами;

розвиток і технологічне переоснащення основних виробничих засобів морського транспорту, зокрема, його стратегічних об'єктів: гідротехнічних споруд, включаючи акваторії портів і морські канали, засобів навігаційного забезпечення, електрорадіонавігаційного устаткування, засобів морського зв'язку, інформаційних систем тощо;

поступове виведення портових потужностей, зокрема, таких, що перевантажують небезпечні вантажі, за межі міст та інших населених пунктів, та запровадження в них сучасних технологій зменшення шкідливого впливу на довкілля;

розбудова і модернізація контейнерних терміналів у морських портах у контексті світових тенденцій контейнеризації транспорту, розширення транспортних зв'язків із країнами Європи та Азії, спрощення митного оформлення контейнерів в портах, приведення процедур їх пропуску до міжнародних стандартів;

розроблення програми залучення вантажів в порти України з огляду на проблему зменшення вантажної бази українських портів й недовикористання наявних потужностей;

удосконалення тарифної політики в портовій галузі у спосіб підвищення економічної обґрунтованості й адаптованості до умов ринку портових тарифів;

розвиток економічної конкуренції на ринку портових послуг, впровадження сучасних логістичних принципів організації транспортної роботи;

впровадження безпечних та екологічно чистих технологій проведення портових робіт, будівництво нових перевантажувальних комплексів із сучасними технологіями і екологічними рішеннями, високим ступенем екологічного захисту й на максимальному віддаленні від житлової зони.

6.1.3. Відродження суднобудування

Створення умов для залучення іноземних інвестицій, збереження, розвитку та ефективного використання створеного високого виробничого, науково-технічного та експортного потенціалу суднобудівної промисловості України, а також забезпечення економічних інтересів держави в нарощуванні обсягів виробництва українських підприємств має стати важливим чинником становлення України як морської держави, відродження торговельного мореплавства, а також потужним стимулом для розвитку приморських територій, покращення їх соціально-економічного стану.

Напрями реалізації:

розроблення і виконання комплексної програми розвитку суднобудування та судноремонту до 2035 року на основі визначених стратегічних напрямів;

розроблення та прийняття нової редакції Закону України «Про спеціальну економічну зону «Миколаїв» з метою ефективного використання синергії морських кластерів у регіоні з найбільшою концентрацією суб'єктів суднобудування;

створення у Миколаївській області технопарку суднобудування;

створення сприятливого (стимулюючого) режиму оподаткування суднобудівних підприємств із максимальним урахуванням досвіду країн – світових лідерів суднобудування, зокрема

складення за участю громадськості нового розширеного переліку товарів для суднобудування та судноремонту, що звільнені від оподаткування ПДВ та митом згідно із Законом України «Про проведення економічного експерименту щодо державної підтримки суднобудівної промисловості»;

розроблення та запровадження ефективного фінансово-кредитного механізму фінансування розширеного відтворення у суднобудуванні:

- надання державних гарантій за кредитами (позиками), що залучаються для інвестиційних проектів;

- повної або часткової компенсації за рахунок коштів державного або місцевого бюджетів відсотків за кредитами суб'єктів господарювання для реалізації інвестиційних проектів у суднобудуванні;

- реалізація інвестиційних проектів за рахунок залучених державою кредитів (позик) на підставі міжнародних договорів України;

- державне фінансування лізингових компаній, які замовляють судна у вітчизняних суднобудівників;

створення за участю держави вертикально інтегрованих структур холдингового типу, які об'єднують весь технологічний ланцюг суднобудування «дослідження – проектування – будування – сервісне обслуговування – ремонт»;

розвиток внутрішнього ринку суднобудування з використанням механізмів державно-приватного партнерства, здійснення державного замовлення на виробництво окремих видів суднобудівної продукції;

зміцнення міжнародного співробітництва та налагодження партнерства за пріоритетними напрямками суднобудування з підприємствами-лідерами у цій сфері;

розроблення і реалізація комплексного плану оновлення кадрового потенціалу суднобудування відповідно до інноваційної моделі розвитку морської індустрії, відновлення системи післядипломної підготовки фахівців;

упровадження обов'язкової сертифікації всіх етапів суднобудування для підвищення конкурентоспроможності продукції;

диверсифікація ринків збуту суден українського виробництва, пошук на державному рівні нових стратегічних партнерів;

посилення державного контролю у сфері інноваційного розвитку суднобудування, визначеній Законом України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні»;

створення інжинірингових центрів суднобудування з розроблення нових зразків продукції суднобудування, впровадження інновацій;

державна підтримка оновлення флоту рибної промисловості, пільгове кредитування на придбання нових риболовних суден, в тому числі на умовах лізингу.

6.1.4. Рибне господарство

Нарощування видобутку водних біоресурсів моря, розширення асортименту продукції морського походження – головна мета розвитку рибного господарства країни, яке має відновити на інноваційній основі технологічну базу вирощування, вилову та зберігання водних біоресурсів моря, наростити площі та збільшити продуктивність морських нерестовищ.

Напрями реалізації:

запровадження регулярного моніторингу економічно доцільного видобування водних біоресурсів у виключних (морських) економічних зонах, територіальному морі та внутрішніх морських водах іноземних держав, а також моніторингу та обробки інформації (спостереження і контролю) щодо діяльності риболовецьких суден України та інших держав світу з використанням сучасних систем зв'язку;

запобігання, припинення та ліквідація незаконного, непідзвітного та нерегульованого рибальства, виконання міжнародних договорів України у сфері рибальства;

стимулювання розвитку екологічно збалансованої морської аквакультури як альтернативи вилову природних популяцій;

удосконалення економічного механізму стимулювання раціонального використання живих ресурсів моря, здійснення природоохоронних заходів, застосування екологічно чистих технологій у рибогосподарській діяльності;

здійснення комплексних заходів із відтворення природних популяцій цінних риб;

створення системи штучних рифів для розширення функцій самоочищення морської екосистеми;

науково обґрунтоване визначення та законодавче і організаційне забезпечення обсягів вилову живих ресурсів моря на рівні гарантованого забезпечення їх відновлення в природних умовах;

забезпечення всебічної підтримки суб'єктів господарювання, які видобувають водні біоресурси у відкритому морі, виключних (морських) економічних зонах, територіальному морі та внутрішніх морських водах України та іноземних держав, розведення і вирощування водних біоресурсів;

розвиток інфраструктури зберігання та переробки морської продукції шляхом будівництва нових і модернізації наявних рибопереробних та холодильних потужностей, а також розвитку морських терміналів, призначених для комплексного обслуговування риболовних суден;

створення та застосування нових технологічних процесів і обладнання для ефективного добування й переробки живих ресурсів моря, удосконалення методів збереження, переробки та транспортування живої продукції морського походження;

підвищення ефективності штучного відтворення водних біологічних ресурсів на основі сучасних технологій розведення та вирощування водних біоресурсів;

установлення економічно обґрунтованих зборів і плати за видобування водних біоресурсів у виключній (морській) економічній зоні, територіальному морі та внутрішніх морських водах України, які відповідають вартості заходів з їх оновлення, та цільове спрямування отриманих коштів на природоохоронні заходи та заходи з відновлення природних популяцій морських живих ресурсів;

створення системи моніторингу якості та безпечності живих ресурсів моря, продуктів їх переробки, ведення технологічних процесів у рибній промисловості;

гармонізація стандартів і систем сертифікації вітчизняної рибної продукції та норм, що регламентують ветеринарно-санітарний контроль, з міжнародними вимогами та стандартами, удосконалення системи контролю якості риби та інших водних живих ресурсів;

створення сприятливих умов для будівництва промислового флоту на українських верфях та розвитку мережі промислових підприємств із

добування, переробки та відновлення морських продуктів (біонів, лікувальної грязі, водоростей тощо);

активізація участі в регіональних організаціях з управління рибальством, яка має забезпечити доступ українського промислового флоту до водних біологічних ресурсів на основі отримання обґрунтованих національних квот;

розширення напрямів наукових досліджень та розробок у сфері рибного господарства, а також збереження та відтворення живих ресурсів моря;

розроблення і реалізація комплексного плану оновлення кадрового потенціалу рибного господарства відповідно до інноваційної моделі розвитку морської індустрії, відновлення системи післядипломної підготовки фахівців;

забезпечення задоволення потреб ринку в підготовці та підвищенні кваліфікації кадрів за основними спеціальностями в рибпромисловому комплексі, включення до програм навчання нових спеціальностей з урахуванням сучасних вимог.

6.1.5. Видобування і транспортування енергоресурсів

Створення умов, які стимулюють видобування енергетичних природних ресурсів на шельфі Чорного та Азовського морів, розвиток трубопровідної та портової інфраструктури для їх транспортування і постачання є важливим чинником економічного розвитку країни, її енергонезалежності. Необхідним є суттєве підвищення інвестиційної привабливості українського шельфу, удосконалення економічної і фіскальної політики щодо видобування нафти та природного газу, а також схвалення стратегії освоєння вуглеводневих ресурсів в українському секторі Чорного і Азовського морів.

Напрями реалізації:

повноцінне використання відповідно до Конвенції ООН з морського права 1982 року виключного суверенітету над вуглеводневими ресурсами в територіальних водах;

розроблення плану повернення контролю України над енергетичними активами та ресурсами Криму та шельфу Чорного та Азовського морів, який визначить часові рамки повернення контролю, інструментарій і відповідальних за проведення дипломатичних, законодавчих, юридичних та інших заходів з повернення української власності, зокрема із супроводу позову до міжнародних судів щодо забезпечення захисту прав та інтересів України;

створення та реалізація проектів диверсифікації поставок природного газу та нафти в Україну шляхом будівництва необхідної в Україні інфраструктури прийому вуглеводнів, реконструкції та модернізації терміналів для приймання нафтопродуктів, зрідженого газу та вугільної продукції;

участь у реалізації міжнародних проектів постачання енергоресурсів, які потенційно можуть забезпечити поставки енергоресурсів в Україну, шляхом обговорення та врегулювання політичних, правових та організаційно-технічних аспектів взаємодії в рамках переговорів з країнами Чорноморсько-Каспійського регіону;

підтримка ініціатив стосовно проектів постачання енергоносіїв з Катару та Саудівської Аравії газопроводами до чорноморських берегів Туреччини та вантаження їх на судна з метою подальшого транспортування до морських портів України;

розроблення та виконання програми освоєння вуглеводневих ресурсів в українському секторі Чорного і Азовського морів з використанням сучасних ресурсозберігаючих, кліматозахисних, енергоощадних та природоохоронних технологій і стандартів, способів розвідки та видобування традиційних запасів нафти та газу, а також розвитку перспективних технологій видобування метаногідратів; підвищення інвестиційної привабливості українських шельфів для компаній, які спеціалізуються на глибоководному видобутку вуглеводнів;

проведення всебічних досліджень, спрямованих на визначення місця розташування та потенційного розміру покладів нафти, газу, інших корисних копалин на континентальному шельфі;

удосконалення законодавчої бази щодо видобування нафти та природного газу на шельфі Чорного та Азовського морів у спосіб переходу до ринкового ціноутворення та стимулювання інвестицій у розробку нових родовищ, установлення ринкових цін на газ, запровадження стимулюючої рентної політики, гнучкої митної політики; запровадження економічних механізмів для стимулювання зниження геологічних та екологічних ризиків;; забезпечення стабільності законодавчої бази та гарантування прав інвесторів;

забезпечення безпеки освоєння родовищ шельфу та транспортування вуглеводнів, що передбачає формування вимог щодо безпеки облаштування родовищ, будівництва та експлуатації інфраструктури, здійснення танкерних перевезень і перевантаження вуглеводнів на терміналах, використання високотехнологічних установок, машин і устаткування для освоєння вуглеводневих родовищ на континентальному шельфі, забезпечення екологічної безпеки освоєння родовищ, а також забезпечення фізичної безпеки функціонування інфраструктури та роботи персоналу.

6.1.6. Використання інших ресурсів моря

Реалізація національних економічних інтересів у сфері використання ресурсів моря, його дна та континентального шельфу полягає у ресурсному забезпеченні промисловості, будівельного та агропромислового комплексів, створенні безпечних умов для природного середовища, ефективній реалізації рекреаційного і лікувального потенціалу моря.

Напрями реалізації:

інтенсивна розвідка, раціональний видобуток, використання, управління та вивчення неживих ресурсів моря, у надрах та в повітрі над ними, підвищення ефективності державного регулювання та контролю діяльності в цій сфері;

закріплення прав України на розвідку, видобуток, використання, управління та вивчення неживих ресурсів моря, у тому числі на континентальному шельфі інших держав;

збереження та відтворення неживих ресурсів у виключній (морській) економічній зоні, територіальному морі та внутрішніх морських водах України, їх охорона та дотримання порядку доступу до таких ресурсів;

забезпечення обліку, моніторингу та оцінки неживих ресурсів моря, що незаконно видобуваються та використовуються суб'єктами господарювання або іншими державами на території тимчасово окупованої АР Крим та в прилеглих до неї акваторіях, з метою отримання кількісної доказової бази такого видобутку;

залучення інвестицій у розвідку та видобуток неживих ресурсів в акваторіях та на континентальному шельфі Чорного та Азовського морів шляхом передачі в оренду; запобігання передачі в концесію або наданню виключних прав на здійснення розвідки та видобутку неживих ресурсів іноземним державам та компаніям-нерезидентам;

вивчення комерційного потенціалу розробки покладів неогенових осадових залізних руд Чорного та Азовського морів з урахуванням впливу такої розробки на стан біогеоценозу;

використання механізмів державно-приватного партнерства та стимулюючих економічних інструментів для створення спільних інвестиційних проектів з розвідки, розробки та видобутку сапропелю в Чорному морі;

проведення пошуково-розвідувальних робіт з метою виявлення субмаринних джерел прісної води, карстових, тріщино-жильних джерел, просторових розвантажень, палеорусел, джерел підруслового стоку та їх подальшого використання для задоволення потреб населення та економіки;

забезпечення раціонального та екологічно безпечного видобутку будівельних пісків та ракушняка, інших матеріалів на дні моря з мінімальним скаламученням донних осадів та порушенням їх цілісності у ділянках, віддалених від прибережної зони, гідравлічним методом;

установлення економічно обґрунтованих зборів, рент, податків та інших видів платежів на здійснення видобутку та експлуатації неживих природних ресурсів у виключній морській економічній зоні, територіальному морі та внутрішніх морських водах України.

6.2. Розвиток військово-морської діяльності

Блокування державною-агресором доступу України до частини її територіального моря і значної акваторії виключної економічної зони в Чорному морі обумовлюють надання військово-морській діяльності

найвищого рівня пріоритетності. Розбудова військово-морського потенціалу країни та його ефективне використання з метою посилення позицій України як морської держави, її обороноздатності, забезпечення державного суверенітету, територіальної цілісності та недоторканності країни вимагає реалізації завдань за такими напрямками.

6.2.1. Відсіч агресії, повернення захоплених територій і акваторій, забезпечення оборони з морського напрямку

Необхідність відсічі агресії, визволення (повернення) захоплених Російською Федерацією територій і акваторій, створення умов для забезпечення оборони держави з морського напрямку та ефективного захисту і просування національних інтересів у єдиній системі забезпечення національної безпеки України є основою військово-морської діяльності.

Напрями реалізації:

своєчасне виявлення і реагування на загрози державі в зоні національних інтересів України, у тому числі у Світовому океані;

захист торговельного мореплавства та об'єктів морегосподарської діяльності в зоні національних інтересів України, у тому числі у Світовому океані;

виключення можливості несанкціонованого доступу до будь-яких живих і неживих природних ресурсів виключної морської економічної зони, територіального моря та внутрішніх морських вод України;

визначення державного кордону в Азовському і Чорному морях та Керченській протоці, а також визначення меж виключних (морських) економічних зон і континентального шельфу між Україною і Росією в Чорному морі, забезпечення їх підсиленої охорони;

забезпечення Україною внеску до регіональних і глобальних систем колективної безпеки, у тому числі участь в антипіратських, антитерористичних військово-морських операціях і глобальних системах моніторингу торговельного мореплавства під проводом НАТО і ЄС та інших безпекових ініціативах, миротворчих і гуманітарних діях, що відповідають інтересам України;

забезпечення військово-морської присутності України у стратегічно важливих для держави районах Світового океану, а також піднесення іміджу України як морської держави, зокрема, шляхом демонстрації державного прапора та здійснення візитів кораблів (суден) ВМС до іноземних портів;

закріплення пріоритетності розвитку військово-морського потенціалу в ході розроблення і реалізації концептуальних документів з питань розвитку сектору безпеки та оборони України;

відновлення в найкоротший строк оперативних (бойових) спроможностей ВМС та Морської охорони Державної прикордонної служби, розвиток необхідної інфраструктури базування ВМС, а також її відновлення в Криму після повернення тимчасово окупованої території під контроль України;

формування ефективної системи управління військово-морською діяльністю з урахуванням досвіду провідних країн світу та необхідності досягнення оперативної сумісності з військово-морськими силами держав – членів НАТО;

унесення змін до законів та інших нормативно-правових актів у частині, що стосується врегулювання питань військово-морської діяльності, у тому числі розподілу повноважень і функцій між суб'єктами морської діяльності України щодо захисту національних інтересів держави на морі та удосконалення взаємодії між ними, ресурсного забезпечення військово-морської діяльності, спільної підготовки і застосування ВМС та Морської охорони Державної прикордонної служби.

6.2.2. Розвиток військово-морського потенціалу України

Військово-морський потенціал України повинен найближчим часом стати достатнім для своєчасної нейтралізації та ліквідації загроз національній безпеці України та забезпечення ефективного захисту держави з морського напрямку.

Напрями реалізації:

відродження та розвиток надводних і підводних сил, морської авіації, берегових ракетних військ і морської піхоти, військових частин родів військ і забезпечення ВМС шляхом приведення їх структури та чисельності у відповідність із покладеними на них завданнями та рівнем загроз, будівництва сучасних кораблів (катерів), літальних апаратів морської авіації, високотехнологічної протикорабельної ударної зброї морського, повітряного та берегового базування, іншого озброєння і військової техніки та створення необхідних запасів морських засобів ураження, боєприпасів і матеріально-технічних засобів;

формування комплектів сил (військ) ВМС та Морської охорони Державної прикордонної служби на Чорному та Азовському морях, достатніх для захисту національних інтересів України в зоні національних інтересів на морі, у тому числі стримування і відсічі збройній агресії проти України з морського напрямку, забезпечення набуття ними необхідних оперативних (бойових) спроможностей;

підтримання військово-морського потенціалу України на рівні, достатньому для забезпечення стримування та відбиття зовнішньої агресії з морського напрямку, гарантованого захисту національних інтересів України у зоні національних інтересів у Світовому океані;

розвиток і державна підтримка оборонно-промислового комплексу в інтересах зміцнення військово-морського потенціалу України шляхом формування замовлення на створення новітніх зразків морського озброєння та військової техніки;

досягнення максимальної уніфікації та сумісності сил і засобів ВМС та Морської охорони Державної прикордонної служби, забезпечення їх готовності до виконання завдань за призначенням та ефективного

застосування у складі видових, міжвидових та міжвідомчих угруповань (формувань);

досягнення максимальної сумісності сил і засобів ВМС та Морської охорони Державної прикордонної служби з військово-морськими силами держав – членів НАТО і ЄС шляхом запровадження стандартів Північноатлантичного альянсу;

проекування суден з урахуванням можливості військового використання, мобілізаційної підготовки засобів морського і внутрішнього водного транспорту та підтримання їх мобілізаційної готовності на рівні, достатньому для захисту національних інтересів України;

забезпечення підготовки державних органів і суб'єктів господарювання морської індустрії до оборони з морського напрямку шляхом підвищення кваліфікації керівників та фахівців, налагодження взаємодії з ВМС у сфері оборони морського узбережжя та об'єктів військово-морської інфраструктури, а також мобілізаційної підготовки;

нарощування сил і засобів оборони держави з морського напрямку в ході збройної агресії за рахунок суб'єктів морської індустрії шляхом мобілізації, зокрема доукомплектування екіпажів кораблів, катерів, суден, військових частин та підрозділів ВМС, загонів Морської охорони Державної прикордонної служби за рахунок призову на військову службу, використання невійськових суден і спеціального обладнання, причалів морських і річкових портів для створення пунктів маневреного базування сил, а також інших елементів транспортної інфраструктури з метою організації матеріально-технічного і медичного забезпечення сил.

6.2.3. Розвиток інфраструктури базування ВМС та Морської охорони Державної прикордонної служби та її відновлення в АР Крим після повернення тимчасово окупованої території під контроль України

Напрями реалізації:

створення з урахуванням загрози з боку Російської Федерації необхідної інфраструктури ВМС та Морської охорони Державної прикордонної служби, приведення її у відповідність із стандартами НАТО;

розвиток морської інфраструктури України та її уніфікація для використання в господарських та військових цілях;

законодавче закріплення умов використання причалів морських і річкових портів для базування кораблів, катерів та суден ВМС, загонів Морської охорони Державної прикордонної служби в акваторії Чорного та Азовського морів;

відновлення елементів (об'єктів) системи базування ВМС та Морської охорони Державної прикордонної служби в АР Крим після повернення тимчасово окупованої території під контроль України.

6.2.4. Розвиток системи управління ВМС та Морської охорони Державної прикордонної служби

Напрями реалізації:

удосконалення наявної системи управління силами ВМС зі створенням органів військового управління оперативного рівня у двох відокремлених операційних загонах – в Азовському та Чорному морях, на які покладається підготовка та управління діями різнорідних (міжвідомчих) угруповань сил (військ) ВМС;

розширення можливостей наявних систем управління силами ВМС та Морської охорони Державної прикордонної служби за рахунок використання новітніх інформаційно-телекомунікаційних систем, у тому числі нових зразків засобів зв'язку, автоматизованого відображення обстановки на морі, систем баз даних і підтримки прийняття рішення, автоматизованого бойового управління силами;

створення ефективної загальнодержавної системи висвітлення морської обстановки у Чорному та Азовському морях шляхом функціонального об'єднання можливостей систем висвітлення морської обстановки ВМС, Державної прикордонної служби, Мінінфраструктури, розширення кількості систем, що функціонують за різними принципами дії, для більш достовірного виявлення надводних, підводних, повітряних цілей, зокрема швидкохідних і малорозмірних; інтеграція в єдину систему управління сектором безпеки й оборони держави та обміну даними з країнами-партнерами;

розвиток наявних систем управління силами ВМС та Морської охорони Державної прикордонної служби як складових об'єднаної системи управління міжвидовими та міжвідомчими угрупованнями сил із урахуванням досвіду їх створення та застосування в антитерористичній операції на території Донецької та Луганської областей.

6.2.5. Зміцнення сил і засобів ВМС та Морської охорони Державної прикордонної служби в Азовському морі

Напрями реалізації:

створення необхідного складу сил і засобів в Азовському морі у мирний час та особливий період, у тому числі кораблів (катерів) з ракетною зброєю, багатоцільових малорозмірних надводних платформ, зокрема безекіпажних, а також спеціалізованих катерів (суден) за видами забезпечення, пілотованих і безпілотної літальних апаратів, іншого озброєння та військової (спеціальної) техніки;

формування ефективних систем управління та всебічного забезпечення угруповання різнорідних сил (військ) ВМС, яке створюється в Азовському морі на постійній основі, та загонів Морської охорони Державної прикордонної служби, зокрема раціональної системи їх базування.

6.2.6. Відновлення системи підготовки кадрів

Напрями реалізації:

розвиток системи військово-морської освіти як складової системи військової освіти в Україні, яка б забезпечувала підготовку військових фахівців для ВМС та Морської охорони Державної прикордонної служби за визначеними спеціальностями та всіх рівнів (тактичного, оперативного, стратегічного) у потрібній кількості з урахуванням прогнозованих змін у складі сил і засобів ВМС та Морської охорони Державної прикордонної служби;

збереження (оновлення), розвиток наявних і створення нових військово-морських навчальних закладів, зокрема формування Академії військово-морських сил як єдиного багатопрофільного видового вищого навчального закладу; розвиток Військово-морського ліцею та утворення його філіалів в обласних центрах України як основи екстериторіального формування контингенту ліцеїстів (надалі – курсантів та офіцерів флоту); розвиток навчального центру ВМС;

розширення можливостей системи військово-морської освіти з підготовки кадрів за рахунок залучення цивільних морських навчальних закладів України до підготовки військово-морських фахівців за напрямками, спеціальностями і спеціалізаціями, які відповідають військово-обліковим спеціальностям фахівців ВМС та Морської охорони Державної прикордонної служби;

удосконалення системи підготовки фахівців оперативно-тактичного та оперативно-стратегічного рівня підготовки для ВМС у Національному університеті оборони України з урахуванням потреб у них та досвіду підготовки відповідних фахівців у навчальних закладах держав – членів НАТО; відновлення підготовки фахівців оперативно-тактичного та оперативно-стратегічного рівня підготовки для Морської охорони Державної прикордонної служби в Національному університеті оборони України;

розвиток вітчизняної військово-морської науки як складової української військової науки для забезпечення випереджувального пошуку та використання інноваційних рішень і технологій у військовій (військово-морській) справі, формування раціональної системи військово-морських наукових установ і підрозділів, військово-морських наукових шкіл у ключових сферах військово-морської науки, створення умов для наукової творчості у військово-морських колективах і залучення до участі у військово-морських дослідженнях цивільної молоді та молодих вчених з інших наукових напрямів, формування розгалуженої системи військово-морських наукових конкурсів, конференцій, виставок, форумів, інтернет-товариств та асоціацій, створення системи державної підтримки та стимулювання військово-морських наукових досліджень;

забезпечення переходу до підготовки фахівців усіх рівнів за європейськими (євроатлантичними) стандартами, широке використання можливостей міжнародного співробітництва у підготовці фахівців, зокрема, щодо підготовки фахівців усіх рівнів в іноземних військово-морських навчальних закладах і здійснення обміну викладачами, формування та

використання в підготовці військово-морських фахівців національних морських і військово-морських традицій.

6.2.7. Переорієнтація військового та військово-технічного співробітництва зі східного вектора (Російська Федерація) на західний (НАТО і Європейський Союз)

Напрями реалізації:

переклад, вивчення, адаптація та запровадження стандартів НАТО в усі сфери функціонування ВМС та Морської охорони Державної прикордонної служби;

розширення спектру заходів міжнародного військового та військово-технічного співробітництва з країнами – членами та партнерами НАТО та Європейського Союзу;

підвищення взаємодії систем військової освіти та науки України та держав – членів НАТО і Європейського Союзу шляхом установа та інтенсифікації прямих відносин органами державної влади, підприємствами, організаціями та науковими установами;

налагодження дієвих механізмів спільної роботи з питань військово-технічного співробітництва між органами державної влади, підприємствами, організаціями та науковими установами, трастовими фондами, що залучаються до розроблення і реалізації завдань військово-технічного співробітництва України з державами – членами НАТО та Європейського Союзу.

6.3. Розвиток науково-технічного потенціалу

Збереження, використання та розвиток науково-технічного потенціалу морегосподарської діяльності, системи підготовки та перепідготовки наукових кадрів, науково-дослідного флоту, фундаментальних і прикладних досліджень є важливим чинником сталого розвитку морської діяльності в країні.

Напрями розвитку:

розроблення комплексної програми розвитку морського наукового і науково-технічного потенціалу на середньо- та довгострокову перспективу з метою компенсації втрат науково-дослідного потенціалу у сфері морських досліджень у зв'язку з тимчасовою окупацією АР Крим та м. Севастополя, підготувати пропозиції по створенню та фінансовій підтримці національних морських наукових і науково-технічних дослідницьких центрів;

розвиток кадрового наукового потенціалу шляхом розвитку системи освіти, підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації наукових кадрів;

активізація міжнародного науково-технічного співробітництва у сфері морської діяльності;

державна підтримка найважливіших морських наукових організацій і науково-дослідних проектів на селективній і конкурсній основі;
 інвентаризація науково-дослідного флоту, визначення спроможності суден за своїм технічним станом та оснащенням забезпечити реалізацію необхідних наукових та практичних завдань;
 впровадження механізму державної підтримки науково-дослідного флоту, організація комплексних морських експедицій.

6.4. Охорона морського середовища, ресурсо- та енергозбереження

Використання ресурсозберігаючих, кліматозахисних, енергоощадних та природоохоронних технологій і стандартів у морегосподарській діяльності є важливим чинником її динамічного розвитку, а також отримання позитивного соціально-економічного ефекту.

Напрями розвитку:

формування та коригування морської політики України відповідно до Рамкової Директиви ЄС про Морську Стратегію та оцінка її ефективності;
 захист внутрішніх морських вод, територіального моря і прилеглої морської зони відповідно до сучасних екологічних норм;
 запровадження ефективного контролю видобутку водних біоресурсів моря, відновлення популяцій та підтримання видобутку живих морських ресурсів на рівні, який гарантує їх природне відновлення;
 розвиток мережі морських об'єктів природно-заповідного фонду та акваторій із регульованою господарською діяльністю;
 запровадження ефективного державного регулювання і контролю за здійсненням розвідки, видобування та транспортування нафти, газу та інших корисних копалин на континентальному шельфі, у виключній (морській) економічній зоні, територіальному морі та внутрішніх морських водах;
 підтримання в належному стані та забезпечення ефективної роботи систем енерго- та водопостачання, зменшення викидів забруднюючих речовин у результаті морегосподарської діяльності;
 створення замкнутої системи збирання стічних вод приморських промислових територій і здійснення їх очищення для забезпечення зменшення рівня забруднення моря;
 удосконалення системи реагування на забруднення морських вод, у тому числі, шляхом створення національного плану дій із реагування на надзвичайні ситуації, пов'язані із забрудненням моря нафтою та іншими небезпечними і шкідливими речовинами відповідно до Конвенції про захист Чорного моря від забруднення 1992 року, Протоколу про співробітництво у боротьбі з забрудненням морського середовища Чорного моря нафтою та іншими шкідливими речовинами у надзвичайних ситуаціях до неї, Стратегічного плану дій по відновленню і захисту Чорного моря. Визначення законом України «Про затвердження Загальнодержавної програми охорони та відтворення довкілля Азовського та Чорного морів» джерел фінансування та відповідальних виконавців національної системи термінової і ефективної

боротьби з подіями, які призводять до забруднення моря або берегової смуги нафтою, іншими небезпечними і шкідливими речовинами;

запровадження ефективної системи обов'язкового страхування екологічних ризиків, пов'язаних з морською діяльністю, а також механізму використання коштів, отриманих державою, як компенсація від збитків від шкоди, заподіяної морському природному середовищу, для створення і підтримки національної системи термінової і ефективної боротьби з подіями, які призводять до забруднення моря або берегової смуги нафтою, іншими небезпечними і шкідливими речовинами;

зменшення викидів забруднюючих речовин у результаті морегосподарської діяльності за рахунок застосування сучасних технологій, оптимізації структури енергоспоживання, збільшення частки відновлюваних джерел енергії, використання альтернативних видів рідкого та газового палива у процесі провадження морегосподарської діяльності;

застосування міжнародних екологічних норм у морегосподарській діяльності;

зменшення забруднення моря твердими відходами, зокрема пластиком; запобігання завезенню чужорідних видів морських організмів із судовими баластними водами;

запровадження економічних механізмів стимулювання раціонального використання морських ресурсів;

систематичного здійснення природоохоронних і кліматозахисних заходів та заходів із відновлення та збереження популяцій рідкісних та загрожуваних видів морських організмів;

участь у проекті ЄС «Екологічний моніторинг Чорноморського регіону», здійснення Україною екологічного контролю на морі відповідно до Рамкової Директиви ЄС про морську стратегію;

розроблення та впровадження екологічних проектів морського напрямку в рамках діяльності ОЧЕС;

розроблення та запровадження постійної системи державного екологічного моніторингу морського природного середовища згідно вимог та принципів Рамкової Директиви ЄС про Морську Стратегію та відповідно до кращих практик країн Європейського Союзу.

6.5. Розвиток приморських регіонів

Розвиток приморських регіонів України має базуватися на ефективному, комплексному використанні їх вигідного розташування, соціальної, культурної й економічної специфіки, раціонального поєднання економічних переваг із культурними, оздоровчими, туристичними та рекреаційними можливостями. Стратегічний напрям на децентралізацію, прийнятий Україною, має наслідком суттєве підвищення ролі органів місцевого самоврядування та органів державної влади в процесі організації й координації діяльності морегосподарчих комплексів, забезпечення збалансованого розвитку приморських регіонів з використанням

культурного, економічного, енергетичного, транспортно-транзитного, рекреаційного та екологічного потенціалу, що визначається приморським розташуванням.

6.5.1. Розвиток морегосподарської діяльності в приморських регіонах

Напрями розвитку:

розроблення, впровадження у законодавство, реалізація Стратегії розвитку приморських регіонів України, заснованої на принципах сталого розвитку, морського просторового планування й інтегрованого прибережного управління;

розроблення на основі Стратегії розвитку приморських регіонів України законодавчих актів і заходів державних програм, що пов'язані з використанням, відновленням і охороною берегової зони Чорного та Азовського морів, морегосподарською діяльністю, забезпечення інтересів суб'єктів господарювання приморських регіонів;

розроблення регіональних інвестиційних карт приморських територій за напрямками: морська індустрія і рекреаційно-туристична сфера;

розроблення цільової програми берегоукріплення морського узбережжя, передусім у районах його інтенсивного використання;

розробка механізмів організаційної та фінансової підтримки органами місцевого самоврядування та місцевими державними адміністраціями підготовки кадрів за ключовими спеціальностями морегосподарської діяльності;

створення морських технологічних та промислових парків, вжиття інших заходів з підтримки інноваційної діяльності морських кластерів за рахунок місцевих ресурсів;

поширення європейського досвіду розвитку прибережного судноплавства, створення умов для його розвитку.

6.5.2. Ринок туристичних і рекреаційно-оздоровчих послуг

Формування конкурентоспроможного ринку туристичних і рекреаційно-оздоровчих послуг приморських регіонів, його інтеграція з іншими видами морегосподарської діяльності, визнання ефективного функціонування такого ринку пріоритетним напрямом діяльності органів місцевого самоврядування та місцевих державних адміністрацій є важливим чинником сталого розвитку приморських регіонів.

Напрями реалізації:

детінізація туристичного сектору через спрощення системи оподаткування;

суттєве покращення туристичного обслуговування шляхом створення мережі туристичних центрів та пунктів з надання туристичних послуг, забезпечення достатньої кількості вказівників англійською та іншими

іноземними мовами, створення місць для паркування туристичного автотранспорту тощо;

розбудова культурно-мистецького простору, підтримка розвитку фестивального та конкурсного руху, збереження та популяризація культурної спадщини, паспортизація та реставрація пам'яток історико-культурної спадщини, залучення ресурсів приватних інвесторів до їх відновлення на принципах державно-приватного партнерства;

«екологізація» туристичної галузі, зокрема розвиток «зеленого» екологічного туризму, поєднання розбудови туристичної індустрії з розбудовою мережі природоохоронних територій, в яких може здійснюватися рекреаційна діяльність (біосферні заповідники, національні парки, заказники);

спрямування (залучення) додаткових потоків рекреантів через профспілкові органи і Фонд соціального страхування з тимчасової втрати працездатності;

посилення інформаційно-презентаційної складової туристично-рекреаційного продукту приморських областей через засоби масової інформації.

6.5.3. Розвиток круїзного судноплавства

Напрями реалізації:

проведення узгодженої політики органів державної влади та органів місцевого самоврядування, учасників морегосподарської діяльності, які пов'язані з туризмом, щодо розвитку інфраструктури круїзного та яхтового туризму, оновлення круїзного флоту;

налагодження ефективної співпраці з країнами чорноморського регіону з питань розвитку круїзного судноплавства, зокрема, розроблення Україною в ініціативному порядку міжнародної угоди щодо пасажирського судноплавства у Чорному морі та внесення її в ОЧЕС;

формування інтегрованих туристичних продуктів, орієнтованих на використання внутрішніх водних шляхів і комбінованих (ріка – море) круїзних маршрутів;

сприяння відродженню в Україні власного круїзного флоту та створення умов для імпорту суден круїзного призначення;

розвиток транспортної інфраструктури й інфраструктури для яхтового туризму в круїзних портових містах;

підтримка вітчизняних туроператорів, що працюють у сфері круїзного туризму та яхтового туризму, стимулювання діяльності туроператорів зі створення нового туристичного продукту;

проведення активної інформаційної кампанії щодо представлення туристичного потенціалу приморських регіонів України, розроблення нових круїзів із використанням внутрішніх водних шляхів (річки Дунай, Дніпро, Південний Буг).

6.5.4 Міжнародне та міжрегіональне співробітництво

Упровадження інтегрованого підходу в здійсненні морегосподарської діяльності, суттєве вдосконалення процесів управління морегосподарською діяльністю в приморських регіонах є важливим чинником динамічного розвитку приморських регіонів.

Напрями реалізації:

використання механізмів міжрегіонального співробітництва, переваг членства приморських регіонів у міжнародних організаціях (Асамблеї Європейських регіонів, Конференції приморських регіонів Європи тощо), розвиток транскордонного співробітництва, побратимських зв'язків із містами інших країн для популяризації вітчизняного туристичного продукту;

посилення участі України в реалізації Стратегії ЄС для Дунайського регіону, зокрема, у спільних проектах з розвитку інфраструктури, туризму, екології, енергетики для регіонів басейну Дунаю: Одеської, Закарпатської, Івано-Франківської та Чернівецької областей;

поглиблення співпраці Донецької та Запорізької областей щодо створення об'єктів спільної інфраструктури, зорієнтованої на розвиток морегосподарського та туристично-рекреаційного комплексів територій Азовського узбережжя;

надання місцевим державним адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень для здійснення міжнародного співробітництва, зокрема, можливості мати своїх постійних представників у регіонах-партнерах;

регулярна презентація приморських регіонів України та їх інвестиційних можливостей на міжнародних форумах, сприяння налагодженню прямих контактів учасників морегосподарської діяльності.

6.5.5. Екологічні аспекти розвитку приморських регіонів

Охорона та належний екологічний стан моря і прибережної захисної смуги, сталий розвиток природоохоронної діяльності в складі морегосподарської діяльності всіх напрямів, раціональне використання ресурсів моря та прибережної захисної смуги є обов'язковим для успішного розвитку приморських регіонів.

Напрями реалізації:

здійснення ефективної й цілеспрямованої діяльності у сфері охорони довкілля, забезпечення екологічної безпеки, раціонального використання та відтворення природних ресурсів приморських регіонів шляхом постійного вдосконалення цілісної системи заходів правового, економічного, соціального, освітнього, інформаційного та організаційного характеру;

внесення змін до Закону України «Про курорти» щодо забезпечення охорони та відновлення екосистем, пов'язаних із водою;

удосконалення нормативно-правової бази, яка стосується розроблення та затвердження сучасних екологічних норм, що гарантують екологічну безпеку населення приморських регіонів, безпечну морегосподарську діяльність, раціональне використання та відтворення природних ресурсів;

збереження та відтворення екосистем, ценозів, видів рослинного та тваринного світу приморських регіонів, насамперед тих, що занесені до Червоної книги України, із залученням для цього необхідних фінансових, наукових і технічних ресурсів;

упровадження комплексного підходу до розвитку приморських регіонів, регулювання та планування ресурсів суші та моря як єдиної системи з урахуванням економічних і природоохоронних аспектів, диференціації та розширення екологічної мережі приморських регіонів із використанням досвіду Європейського Союзу;

охорона приморських і морських екосистем, які відіграють важливу роль у збереженні біологічного та ландшафтного різноманіття в районах Чорного та Азовського морів;

пріоритетний розвиток «зеленого» екологічного туризму;

удосконалення державного регулювання сфери використання та охорони прибережних захисних смуг шляхом запровадження системи комплексного управління та вдосконалення законодавства щодо використання та охорони узбережжя морів;

упровадження інтегрованого підходу до управління прибережними захисними смугами з високими рекреаційними цінностями, обумовленими місцевою специфікою, національними традиціями;

розробка та проектування нових підводних звалищ (дампінг ґрунтів) з метою забезпечення екологічно обґрунтованого подальшого розвитку морських каналів і портових акваторій;

запобігання руйнуванню прибережної захисної смуги шляхом узгодження конфліктних інтересів щодо берегового простору і ресурсів (гідронамивів), пошуку балансів між довгостроковими економічними та екологічними інтересами приморських територій.
